

Modi – Indiens stærke og omstridte leder

Af Jørgen Dige Pedersen

Som søn af en tesælger er Modi kommet fra samfundets bund hele vejen til toppen af magtpyramiden. Han kan tale til masserne – men har haft sværere ved at levere de lovede økonomiske reformer.

Siden 2014 har den 69-årige Narendra Modi være Indiens premierminister. Han repræsenterer partiet Bharatiya Janata Party (BJP), Det Indiske Folkeparti, og har nu som den eneste politiker uden for det hidtil regerende Kongresparti vundet to parlamentsvalg i træk.

BJP havde tidligere – i perioden 1998-2004 – haft magten i en koalition med andre partier – National Democratic Alliance, NDA. Alliancen havde dog overraskende tabt valget i 2004 til den alliance, som Kongrespartiet havde strikket sammen, United Progressive Alliance (UPA), og var blevet kastet ud i politisk mørke i de følgende 10 år. I 2013 besluttede BJP derfor efter en del intern po-

litisk debat at satse på en landspolitisk uerfaren politiker, chefministeren for delstaten Gujarat, Narendra Modi. Modi havde som chefminister i Gujarat præsideret over en ganske imponerende økonomisk vækst siden 2001, og han havde demonstreret sit politiske talent ved at blive genvalgt to gange, hvilket er relativt sjældent i indisk politik på delstatsniveau.

Modi fik hurtigt etableret fuld kontrol over partiet, blandt andet ved at hans håndgangne mand og valgstrateg, Amit Shah, blev gjort til præsident for partiet.

Vejen til magten

Valgkampen i 2014 blev speciel, fordi BJP's kampagne i usædvanlig høj grad blev en kampagne for personen Narendra Modi. Han blev skildret som den, der kunne bekæmpe korrupsion og skaffe økonomiske forbedringer baseret på hans erfaringer fra Gujarat. Indien havde ganske vist også under den siddende UPA-regering kla-

Jørgen Dige Pedersen er lektor emeritus ved Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet. Hans speciale er international politisk økonomi og udvikling, og hans hovedfok er på Indien og Brasilien.

ret sig økonomisk set glimrende, men regeringen var blevet skæmmet af flere korrupsionssager.

Valgets resultat blev en meget klar sejr til BJP og Modi. Partiet fik 31 procent af de afgivne stemmer, men på grund af valgsystemet med enkeltmandsvalg i flertalskredse udmøntede det sig i mere end halvdelen af mandaterne i parlamentet.

Fokusset på Modi var så stort, at valgforskerne stadig diskuterer, om valgsejren tilhørte Modi eller partiet BJP. Mange vælgere anførte nemlig, at de kun havde stemt på BJP, fordi Modi stod i spidsen. I 2019 gentog han succesen, og der var ingen tvivl om, at det igen var personen Modi, som tiltrak stemmerne og gav partiet en endnu stærkere stilling med 37 procent af stemmerne og 57 procent af parlamentspladserne. Medregner man koalitionspartnerne, er andelen endnu større. Modi står i dag med det stærkeste politiske fundament for en premierminister i mere end 35 år.

Her skal man dog huske, at Modi og BJP kun har modtaget godt en tredjedel af alle stemmer, og at Modi-bølgen har haft svært ved at trænge igennem i det sydlige og østlige Indien. Man skal også medregne situationen i de mange store delstater, som Indien består af. I kølvandet på valgsejren i 2014 vandt BJP også magten ved mange delstatsvalg, men disse magtpositioner har været mere usikre. Således har partiet i de seneste år mistet magten i flere store delstater, og i hovedstaden New Delhi har et lokalt parti nu i to omgange tildelt BJP svidende nederlag. En plau-

sibel tolkning af dette er, at når Modi ikke står i spidsen for partiet, har BJP vanskeligere vilkår. Det er igen et tegn på Modis 'larger than life'-status i Indien i dag.

Modis lange karriere

Narendra Modi har haft en længere karriere i indisk politik. Han kommer fra beskedne kår. Hans far var tesælger på en banegård i delstaten Gujarat.

Allerede som otteårig tilsluttede Modi sig den hindunationalistiske organisation RSS.

Allerede som otteårig tilsluttede han sig den hindunationalistiske organisation RSS (Rashtriya Swayamsevak Sang), der blev oprettet i 1925 som en organisation, der arbejder for at styrke Indiens hindubefolkning socialt og kulturelt. Organisationen har altid været stramt organiseret med inspiration fra blandt andet den europæiske fascisme, som opstod i samme periode. Organisationen arbejder med fysisk, næsten militærlignende, træning og ideologisk opdragelse af medlemmerne, som under træningen optræder i ensartet tøj, nærmest uniformeret (hvide skjorter, khakibukser).

I 1971 blev Modi optaget som fuldtidsmedlem af organisationen, og de næste mange år arbejdede han med opgaver, som organisationens ledelse udstak. RSS er hovedorganisationen i den større samling af forskellige organisationer, som tilsammen udgør den hindunationalistiske bevægelse i Indien. Den omfatter både en studenterorganisation, fagforeninger, organisationer for kvinder, for bønder,

for unge, samt det hinduiske verdenssamfund, og mange andre organisationer – herunder ikke mindst det politiske parti BJP.

Samlet set er mange millioner indere i både Indien og i udlandet medlemmer af det, man også kalder *hindutva*-bevægelsen eller Sangh Parivar. En bevægelse til fremme af et stærkt Indien, defineret som en nation, hvor hinduismens idéer og levevis er herskende, og hvor andre religioner må underordne sig. Det gælder især de mange millioner muslimer, som i bevægelsens optik ikke hører hjemme i Indien. De har jo Pakistan!

Et fuldtidsmedlem af RSS helliger sig fuldt og helt organisationens disci-

plin og ledelsens beslutninger. Det var da også RSS, som besluttede, at Modi skulle overflyttes til det politiske parti BJP i Gujarat og gøre karriere dér. Det blev som nævnt en stor succes, og Modi endte som chefminister. Det var på grund af Modis lange tilhørsforhold til RSS ved siden af hans succes som chefminister, at han blev valgt som partiets kandidat til premierministerposten i 2014.

Løfter om økonomisk fremgang

I valgkampen var det dog ikke de ideologiske hindutva-temaer, som dominerede, men derimod en Modi som lovede økonomisk fremgang, udvikling og den altid populære kamp imod kor-

FOTO: Indiens premierminister Narendra Modi har besnæret folket med sine talegaver snarere end sin hindunationalistiske politik.

[Foto: Middle East Monitor]

ruptionen. På næsten trumpske manér lovede han at rense ud i den sump af korrupsion og nepotisme, som ifølge BJP havde kendetegnet Kongrespartiets lange styre, ikke blot i de seneste år, men helt siden Nehru-tiden. Jawaharlal Nehru og hans (og forfatningens) definition af Indien som en sekulær stat og et sekulært samfund så BJP kun som en eftergivenhed over for det muslimske mindretal (som i dag er på cirka 200 millioner!), og som en tilsidesættelse af hindubefolkningen.

På baggrund af valgkampens indhold var det overraskende for mange iagttagere, at Modi-regeringen allerede fra starten af regeringsperioden lagde så stor vægt på udenrigspolitikken. Ved Modis indsættelse blev regeringsledere fra de sydasiatiske nabolande – inklusive Pakistan – inviteret med som gæster. Det var en klar gestus, som skulle understrege Indiens status som den ledende magt i regionen. Mere epokegørende var nok den hvirvelvind af udlandsbesøg, som Modi gik i gang med fra starten af regeringsperioden. Han besøgte stort set alle større lande i verden, og ofte blev hans besøg ledsaget af store masse møder med besøgslandets lokale udlandsindere.

Det var blandt andet møder i Madison Square Garden i New York, på Wembley Stadion i London samt i en kæmpe arena i Sydney. Det var næsten som store folkemøder i Indien, og Modi talte udelukkende på hindi, også selv om nogle af deltagerne formentlig stammede fra ikke-hindutalende dele af Indien. Formålet med den store rejseaktivitet var at demonstrere Indiens nye stilling blandt verdens stormagter,

men også at Indien nu var en hindu-nation. Og signalet var i mindst lige så høj grad rettet mod det hjemlige publikum i Indien som mod verdenssamfundet.

På den hjemlige scene har Modi ikke turdet gøre op med det, som havde været Kongrespartiets udviklingsmæssige flagskib – et meget omfattende program med beskæftigelsesgaranti for de fattige i landområderne – men bevillingerne dertil er dog blevet beskåret i mindre grad. I stedet har Modi brugt en strategi med afgrænsede og PR-egnede tiltag på udvalgte områder: Kampagner for konstruktion af millioner af toiletter, for renhold (ofte gadefejning) af Indien, oprettelse af individuelle bankkonti for alle, etablering af forsikringsordninger, uddeling af flaskegas og flere andre specifikke aktiviteter.

Det har bevirket, at der helt klart er blevet bygget toiletter, folk har fået bankkonti og gasflasker, men det er endnu for tidligt at sige, om dét i sig selv har ført til udvikling og forbedrede levevilkår i bredere forstand.

Make in India

Modi gik også til valg på et slagord om *”Minimum Government, Maximum Governance”*. Det har fået mange til at se regeringens strategi som en klart neoliberal tilbagerulning af statens rolle i økonomien. Som et symbolsk træk afskaffede regeringen efter tiltrædelsen straks den hidtil betydningsfulde Planlægningskommission, som havde stået bag landets lange række af femårsplaner og erstattede den med en tænketank bemandet med neoliberale økonomer. Samtidig skulle Indien åbne sig yderligere overfor omverdenen for at tiltrække udenland-

ske investeringer. Det skete blandt andet gennem en kampagne med sloganet ”*Make in India*”.

Alt dette var tænkt som et opgør med Indiens hidtidige statsstyrede udviklingsmodel udtænkt i Nehrus tid. Det er imidlertid ikke helt så enkelt at ændre en udviklingsstrategi. Store dele af hindutva-bevægelsen er således tilhængere af en mere protektionistisk strategi, og mange erhvervssektorer føler sig truet af udenlandsk konkurrence.

Store indenlandske virksomheder har været blandt de vigtigste finansielle støtter bag Modi. De ønsker snarere bedre vilkår på det indiske marked, mest i form af færre reguleringer og mindre beskyttelse af arbejdstagere, lettere adgang til opkøb af jord til industriel eller bolig-mæssig brug, og også bedre infrastruktur i form af udvidet og forbedret vejnet og telenet. Det sidste har de opnået. Regeringen har investeret massivt i udbygningen af vejnettet, og gennem udlicitering til store private virksomheder er mobilnettet blevet voldsomt forbedret. De udenlandske investeringer er nok steget, men ikke nær nok til at skubbe den lokale industriproduktion fremad – med undtagelse af

bilindustrien. Det synes ikke at have haft særlig påvirkning på investeringerne, at Modi har bestræbt sig på at afbureaukratisere de mange regelsæt, som erhvervs-livet altid har klaget over.

Modi har udvist en imponerende evne til på den ene side at love store økonomiske fremskridt, og på den anden side at formå at ryste ansvaret for de manglende resultater af sig. Befolkningen har indtil videre anset ham

som uden skyld i økonomiske tilbage-slag fordi han ses som at gøre en ærlig indsats.

Man så det tydeligt i 2016, da Modi pludselig annoncerede en omfattende pengeombytning, som med ét gjorde 85 procent af indernes kontantbeholdning ugyldig. Folk kunne få ombyttet deres ugyldige pengesedler til nye, men der var desværre ikke blevet trykt og distribueret nok nye sedler. I en kontantbaseret økonomi som den indiske skabte det omfattende problemer i en længere periode, men da Modi jo havde gode og populære intentioner med indgrebet – at gribe ind overfor ’sorte’ penge – bar folk generelt set over med ham, og det påvirkede derfor ikke hans popularitet, at indgrebet var så dårligt forberedt. Det viste sig lang senere, at pengeombytningen sandsynligvis havde sænket den økonomiske vækst, og at den ikke rigtig havde held med at komme de ’sorte’ penge til livs. Men Modis mening havde været god i manges øjne.

Modi er langt fra nogen økonomisk troldmand, og Indiens høje økonomiske vækst er aftaget betydeligt i den seneste tid.

Modi er således langt fra nogen økonomisk troldmand, og Indiens høje økonomiske vækst er modsat ambitionen aftaget betydeligt i den seneste tid. Modi har optimistisk lovet at fordoble den indiske økonomi inden år 2025, så Indien bliver verdens fjerde største økonomi. Når det så viser sig langtfra at komme til at ske, skal han nok formå at få befolkningen til at forstå, at det slet ikke har noget med hans styre at gøre. Coro-

navirusens effekt vil alene forhindre væksten i at nå fortids højder, men krisen har igen vist Modi fra hans bedste side ved hans evne til relativt hurtigt at tage beslutningen og om at lukke landet ned i 21 dage. Det bliver svært at undgå virusens negative virkninger i et så dårligt rustet land som Indien, men Modi har igen vist, at han handler resolut til alles bedste, så hans politiske status kan formentlig opretholdes.

Taler til masserne

Forklaringen på Narendra Modis succes ligger ikke i, at hans og BJP's ideologiske hindutva-linje er voldsomt populær. Det ligger snarere i hans specielle politiske stil. Han er en dygtig folketaler, som formår at komme bredt ud til de indiske folkemasser. Han benytter både traditionelle masse møder, månedlige radiotaler til nationen og moderne sociale medier. Han har flere følgere på Twitter, Facebook og Instagram end måske nogen anden statsmand i verden, og han er god til at appellere til lokale tilhørere ved blandt andet at iføre sig traditionelle hovedbeklædninger til møder rundt om i Indien, og han er også kendt for at give en krammer til både udenlandske statsledere og lokale vigtige politikere rundt om i landet. Dog ikke til kvinder, og han har efter sigende aldrig iført sig en muslimsk hovedbeklædning. Han er med andre ord en farverig politiker, men noget som han stort set aldrig gør, er at deltage i offentlige debatter med politiske modstandere, eller at deltage i pressekonferencer med nævenyttige og kritiske journalister. Han vil tale direkte til folket.

Modi er på mange måder en imponerende politiker og det første reelle ek-

sempel på, at en 'almindelig mand' har kunnet bane sig vej helt til toppen af det indiske samfund uden at have forbindelser til det store gamle parti, Kongrepartiet, og dets dynastiske ledelse. Men Modi og hans regering frembyder også en række karaktertræk, som dels udgør brud på den hidtidige sekulære og fredssommelige samfundsorden, dels udgør udfordringer for en række institutionelle forudsætninger for det indiske demokrati. Og de autoritære træk er blevet mere fremtrædende siden valgsejren i 2019.

Helt grundlæggende er den hindutva-ideologi, som han, hans parti og bevægelse kæmper for, en ideologi, som splitter snarere end samler Indien. Bevægelsen er entydigt imod muslimer, som jo udgør en meget betydelig minoritet i Indien. Siden 2014 har der været et stigende antal overgreb imod muslimer, som beskyldes for at slagte køer (et traditionelt erhverv), for at vildføre unge hindukvinder ("kærligheds-jihad") og lignende ting, som militante hindubøller nu bruger som undskyldninger for at angribe og sågar lynche muslimer og deres påståede sympatisører. Mange af sådanne overgreb ville normalt helt naturligt blive fordømt af landets premierminister, men Modi har været bemærkelsesværdig tavs og meget sent ude med løse appeller om fred mellem alle parter. Der er ingen tvivl om, at hindubøller, ofte med rod i hindutva-bevægelsen, nu har vejret morgenluft, og selv fremtrædende politikere fra BJP har offentligt opmuntret dem. Senest ved de store uroligheder i det nordøstlige Delhi, som kostede mange menneskeliv. Modi er tavs.

Man skal her huske på, at kort tid efter, at Modi var blevet chefminister i

Gujarat, udbrod der i 2002 store optøjer i delstaten, som kostede mere end tusinde mennesker livet, mest muslimer, og Modi gjorde intet for at stoppe urolighederne. Efterfølgende blev han nægtet indrejseforbud i flere vestlige stater, vigtigst USA. Det forbud blev først ophævet, da Modi blev kandidat til premierministerposten for hele Indien.

Tåler ikke opposition

Modi har haft vanskeligt ved at acceptere opposition. Journalister er blevet chikaneret, universitetsstuderende og NGO'er ligeså, også udenlandske NGO'er som Greenpeace, Amnesty International og Oxfam. Kritik af regeringen mødes ofte med en beskyldning om at handle anti-indisk/pro-pakistansk, og generelt er der kommet større pres på oppositionen. Hindutva-dagsordenen forfølges nu ved en omskrivning af skolernes historiebøger, ændring af vej- og bynavne med muslimske rødder, indplacering af loyale men inkompetente partisoldater i videnskabelige institutioner og rådgivende organer. Der er oprettet nye institutioner til fremme af eksempelvis traditionel indisk medicin af yderst tvivlsom kvalitet, eksempelvis brug af ko-urin som middel mod coronavirus.

En række af de bærende samsfundsinstitutioner er også ved af blive 'hinduiseret'. Det gælder universiteternes ledelser, politiet, sågar dele af domstolene, og de statistiske myndigheder er også kommet under pres for at tilrette data efter regeringens politik.

De seneste kontroverser er opstået efter 2019-valget, hvor Amit Shah blev ny indenrigsminister. Han startede i

august 2019 med at afskaffe forfatningens særstatus for den muslimske delstat Kashmir og dernæst dens status som delstat. Lokale politikere blev interneret, telekommunikation afbrudt og store hærstyrker har lige siden holdt området i undtagelsestilstand. Der er kun delvist og forsigtigt blevet åbnet lidt op i foråret 2020. I kølvandet herpå har Shah gennemført nye regler for statsborgerskab samt en landsdækkende optælling af dokumenterede statsborgere. De to initiativer kan tilsammen true muslimernes status som ligeværdige indiske borgere.

Sidst, men ikke mindst, er det yderst farligt, at Narendra Modi i de senere år har ført en hård militær gengældelsespolitik overfor Pakistan, og at den hårde linje har givet vælgermæssig pote. Før valget i 2019 beordrede Modi en militær nålestiksoperation langt inde i Pakistan som svar på et bilbombeangreb i Kashmir. Resultatet var som forventeligt, at Pakistan svarede igen, og der opstod en luftkamp mellem de to lande, hvorunder et indisk fly blev skudt ned og piloten taget til fange. Piloten blev under stor mediebevågenhed udleveret til Indien efterfølgende. Modi formåede dog at fremstille dette som en klar sejr, og Modis image som en stærk leder kom til at overskygge de udviklingsmæssigt mindre heldige sider af hans politik. Den følgende patriotiske bølge hjalp ham frem til valgsejren. Det farlige ved denne politik består jo i, at både Indien og Pakistan er atombevæbnede, og en enkelt fejlkalkulation kan bringe ragnarok til regionen. Og noget sådant bør man ikke gamble med!